

Balatoni kerékpárutak hatása a kétéltű és hüllő faunára

Imre István

Természetvédelmi mérnök Bsc Nappali

Georgikon Campus, Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet, Természetvédelmi
Biológia Tanszék

Dr. habil Kondorosy Előd egyetemi tanár

A kétéltűek és hüllők populációit világszerte számos emberi eredetű tényező veszélyezteti, amelyek közül az útmortalitás az egyik legjelentősebb. A 2023-as IUCN adatok is megerősítik, hogy Európában is az emberi tevékenységek jelentik az egyik legnagyobb fenyegetést ezen állatcsoportokra. Az útmortalitás jelenségének hátterében a fajok életmódbeli sajátosságai és lassú mozgása áll, ami miatt az utakon való átkelés gyakran végzetes kimenetelű. Míg a nagyforgalmú közutak veszélyeire számos kutatás fókuszált már, addig a kerékpárutak, mint potenciális veszélyforrások nem voltak vizsgálva. Jelen kutatás célja, hogy feltárja ezt a kevésbé vizsgált területet, különös tekintettel a turisztikai célú kerékpárutakra.

A hazai Nemzeti Kerékpáros Stratégia 2030, a kerékpáros turizmus népszerűsítésére és a kerékpárút-hálózat kiterjesztésére törekszik, melynek részeként terepkerékpáros útvonalak kijelölése és építése is szerepel a nemzeti parkok területén. A jelen felmérés a kerékpárutak kétéltűekre és hüllőkre gyakorolt hatását vizsgálja, különös tekintettel a megnövekedett forgalommal járó, népszerű turisztikai útvonalakra, mint a Balatoni Bringakörút.

A kutatás helyszínéül a kerékpárút Keszthely belterületén áthaladó szakaszát választottam, amely az EuroVelo 14 európai kerékpáros útvonal része is. A 2019 márciusa és októbere közötti időszakban hat, egyenként 500 méter hosszú szakaszt jelöltem ki, amelyek a környezet változatosságára törekedtem. A monitorozást tíz naponta végeztem, feljegyezve az áthaladó gyalogos, kerékpáros és autós forgalmat, a hőmérsékletet, a csapadékmennyiséget, valamint az úton talált élő és elütött kétéltűeket és hüllőket. A megtalált példányokat fényképekkel dokumentáltam és azonosítottam.

A felmérés eredményei eltértek az előzetes feltételezésektől. Míg a hat kijelölt szakasz közül kettőn nem találtam sem élő, sem elütött példányt, a másik négy szakasz szempontjából is jelentős eltéréseket tapasztaltam az előzetes várakozásaimhoz képest. A harmadik szakasz,

amely a legforgalmasabb volt autósok és kerékpárosok szempontjából, nem hozta a legnagyobb mortalitási adatot. Ezzel szemben a negyedik szakasz, ahol az autósforgalom már elenyésző volt, szolgáltatta a legtöbb adatot, ami arra utal, hogy a kerékpáros forgalom valóban veszélyt jelent. Az ötödik és hatodik szakasz a vártnál kevesebb találatot szolgáltatott. A monitoring egy eddig nem vizsgált viselkedésformát is feltárt, amely elsősorban a siklófélékre nézve jelent veszélyt. A kerékpárutak viszonylagos nyugalma miatt a siklók (vízi sikló, kockás sikló) előszeretettel sütkeznek a meleg aszfalton. Veszély esetén, ragadozókkal szembeni védekezésésként, ösztönösen az aszfaltra lapulva mozdulatlanok maradnak, bízva rejtőmintázatukban. Ez a taktika azonban sok esetben végzetes. A fűre és zöld gyíkok is mutattak hasonló viselkedést, de észlelve a veszélyt, gyorsan elmenekültek, és elütött példányt nem találtam belőlük.

Az elütött példányok számának eloszlása jelentős ingadozásokat mutatott, két csúccsal: egy április–júniusi, és egy augusztus–szeptemberi időszakkal. A nyár közepi alacsonyabb adatok feltehetően a hűvösebb, esősebb időjárással magyarázhatók. Az élő és elütött egyedek aránya megközelítőleg kiegyenlített volt.

Az eredmények rávilágítanak arra, hogy a kerékpárutak jelentős hatással lehetnek a kételtűekre és hüllőkre. A felmérés folytatása és kiterjesztése indokolt, hogy részletesebb képet kapjunk a veszély mértékéről, nemcsak a Balatoni Bringakörút mentén, hanem más, nagy forgalmú kerékpárutakon is. Az eredmények hozzájárulhatnak a kerékpáros infrastruktúra fejlesztésének természetvédelmi szempontokat is figyelembe vevő tervezéséhez.